Depozitul de bronzuri de la Aşchileu Mare (jud. Cluj)

Carol KACSÓ

Cuvinte cheie: Transilvania, bronz târziu, Hallstatt, celturi, depozite de bronzuri.
Schlüsselwörter: Siebenbürgen, Spätbronzezeit, Hallstatt, Tüllenbeile, Bronzedepot

În anul 1986, Muzeul Naţional din Budapesta a achiziţionat o parte însemnată a colecţiei de antichităţi, ce a aparţinut lui Endre Orosz (1871-1945), importantă personalitate a arheologiei transilvănene de la sfârşitul secolului XIX şi primele decenii ale secolului XX, autor a numeroase studii, în care şi-a valorificat cercetările efectuate în mai multe staţiuni preistorice (Gura Baciului, Gherla, Apahida, Cheile Turzii etc.) sau a publicat repertorii de descoperiri, menţionând şi unele dintre piesele propriei colecţii[1].

În lotul de artefacte ajuns la Budapesta se află, pe lângă ceramică şi obiecte de piatră, şi un număr relativ mare de piese de cupru şi bronz. Dintre acestea din urmă, prezint în articolul de faţă celturile ce aparţin unui mic depozit, precum şi alte cinci celturi[2], toate descoperite în localităţi din judeţul Cluj[3]:

1. Celt de tip transilvănean (lung. 13,4 cm, greut. 440 g). Patina verde închis, pe alocuri căzută, culoarea metalului negricioasă. Nr. inv. 86. 13. 52. Fig. 1, 1; 2, 1. Descoperit la Aşchileu Mare.

2. Celt de tip transilvănean (lung. 14,3 cm, greut. 450 g). Tăişul puternic deteriorat, îi lipseşte şi o mică porţiune dinspre una dintre laturile înguste, turnare greşită la tortiţă. Patina verde închis, pe alocuri căzută, culoarea metalului negricioasă. Nr. inv. 86. 13. 51. Fig. 1, 2; 2, 2. Descoperit la Aşchileu Mare.

3. Celt cu plisc (lung. 11 cm, greut. 190 g). Secţiunea ovală, pliscul puternic dezvoltat. Patina negricioasă. Pe piesă se păstrează o etichetă cu înscrisul „*444*". Nr. inv. 86. 13. 56. Fig. 1, 3; 2, 7. Descoperit în hotarul localităţii Jucu de Jos înainte de 1903, an în care piesa, achiziţionată de la un fierar, a ajuns la colecţionar[4].

4. Celt cu manşonul găurii de înmănuşare drept şi îngroşat (lung.11,1 cm, greut. 270 g). Corpul mult lăţit înspre tăişul convex, puternic deteriorat. Ornamentat sub manşon cu trei nervuri orizontale, de cea mai de jos atârnând două motive în formă de V, înscrise unul în altul. Cusăturile de turnare de pe laturile înguste au fost cizelate, urma lor rămânând clar vizibilă. Patina verde închis. Pe piesă se păstrează eticheta cu înscrisul „*Sinfalva 362*". Nr. inv. 86. 13. 57. Fig. 1, 4; 2, 3. Celtul aparţine depozitului descoperit la Corneşti în anul 1898, în punctul *Várfalvi alsó-láb* şi i-a fost dăruit colecţionarului de către I. Dindár, proprietarul locului unde a ieşit la iveală depozitul[5].

5. Celt miniatural cu manşonul găurii de înmănuşare drept (lung. 8,1 cm, greut. 140 g). Un prag orizontal puţin mai sus de mijlocul piesei, de aici corpul este lăţit înspre tăişul convex. Tortiţa, cu secţiunea ovală, turtită. Pe şi sub manşon nervuri orizontale aproape imperceptibile, de cea mai de jos atârnând un motiv în

1 Succinte date despre viaţa şi activitatea lui Endre Orosz în *Romániai Magyar Irodami Lexikon*, IV (redactor şef Gy. Dávid), Bukarest-Kolozsvár, 2002, 287 sq. O listă aproape completă a lucrărilor lui Orosz cu tematică arheologică este publicată de Á. Tatár, Patrimonium Apulense 5-6, 2006, 29 sqq.

2 Mulţumesc şi aici doamnei dr. Ildikó Szathmári pentru ajutorul acordat cu prilejul cercetării colecţiei, în mai 2008 şi iunie 2010.

3 În colecţia Orosz păstrată la Budapesta se află şi un celt, precum şi fragmente de celt provenite de la Popeşti, jud. Cluj. Ele au fost publicate în 1995, împreună cu alte piese din depozitul descoperit în această localitate, vezi Kacsó, Folia Archaeologica 44, 1995, 95-106.

4 Orosz 1906, 368.

5 Orosz 1906, 374 sq.; I. Téglás, ArchÉrt 34, 1914, 57.

Carol Kacsó
Muzeul judeţean de Istorie şi Arheologie Maramureş
e-mail: carolkacso@yahoo.de

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

formă de V. Patina verde cenuşie căzută aproape în întregime. Nr. inv. 86. 13. 55. Fig. 1, 5; 2, 4. Provine din împrejurimile oraşului Gherla şi a fost achiziţionat în vara anului 1899, împreună cu o seceră cu cârlig, de la un comerciant din Gherla[6].

6. Celt miniatural cu manşonul găurii de înmănuşare drept (lung. 8 cm, greut. 60 g). Corpul puternic lăţit înspre tăişul convex. Decorul, abia perceptibil, constă din trei nervuri orizontale sub manşon, continuate de trei motive în formă de V, înscrise unul în altul. Pe piesă se păstrează eticheta cu înscrisul „*Szék*". Nr. inv. 86. 13. 53. Fig. 1, 6; 2, 5. Descoperit la Sic.

7. Celt miniatural cu manşonul găurii de înmănuşare drept (lung. 8,4 cm, greut. 70 g). Prevăzut cu aripioare false pe laturile înguste. Aproximativ la mijlocul înălţimii piesei se află un prag orizontal, de aici corpul este mult lăţit înspre tăişul convex. Sub manşon se află trei nervuri orizontale, de cea mai de jos atârnând o nervură semicirculară. Tortiţa ruptă din vechime. Pe piesă se păstrează eticheta cu înscrisul „*23*", iar în gaura de înmănuşare, împăturită, o bucată de hârtie cu următoarea însemnare pe o faţă: „*Kis – és N. Esküllő közt az Adalini útlevágásban. 1898 XII. 3 vásárolva Orosz E.*" („*între Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare, la scurtătura de drum înspre Adalin. Cumpărat de E. Orosz la 3 decembrie 1898*" şi cu „*23*" pe cealaltă faţă. Patina verde deschis, căzută în cea mai mare parte, culoarea metalului gălbui negricioasă. Nr. inv. 86. 13. 54. Fig. 1, 7; 2, 6; 3. Descoperit, aşa cum indică eticheta mai sus menţionată, între localităţile Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare.

*

Localitatea de provenienţă a celor două celturi de tip transilvănean a fost stabilită pe baza precizărilor din registrul de inventar al muzeului din Budapesta[7]. Aşchileu Mare nu figurează în listele de descoperiri de celturi de acest tip întocmite de M. Roska[8] şi M. Rusu[9]. Celturile sunt însă menţionate, pe baza unei informaţii primite de la Vl. Zirra, de M. Petrescu-Dîmboviţa[10], în *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, aici fiind amintit şi celtul miniatural descoperit între Aşchileu Mare şi Aşchileu Mic (vezi mai sus nr. 7)[11], precum şi de T. Soroceanu şi É. Lakó[12]. Deşi lipsesc orice fel de informaţii cu privire la condiţiile lor de descoperire, este de presupus că cele două celturi aparţin unui depozit, ieşit la iveală la o dată în jurul anului 1900.

Depozitele ce conţin în exclusivitate celturi sunt caracteristice, pe cele două laturi ale Carpaţilor, mai ales secolelor de început ale mileniului I î. e. n.[13]. Pentru faza Bronz târziu 2 (aproximativ Reinecke Bronz D) numărul lor este extrem de redus, depozitele de acest fel reprezentând, potrivit statisticii întocmite de T. Soroceanu şi E. Lakó, doar 4,6 % din totalul depozitelor de bronzuri ale acestei faze.

Depozitele de la Aşchileu Mare şi Uroi[14] sunt singurele din Transilvania, care sunt formate, se pare, doar din celturi de tip transilvănean[15]. Celturi de acest tip intră însă în compoziţia unui număr mare de depozite

6 Orosz 1906, 369 sq. Potrivit aprecierilor lui Orosz, celtul şi secera nu aparţin aceleeaşi descoperiri, ele având patina diferită. Colecţionarul mai descrie un celt, pe care l-a văzut la acelaşi comerciant şi care a fost cumpărat, se pare, de la o persoană din Nicula. Celtul (lung. 11,5 cm) era decorat cu şase nervuri pe şi sub manşonul găurii de înmănuşare.

7 Presupun că, cu prilejul achiziţionării colecţiei, a fost pusă la dispoziţia Muzeului Naţional din Budapesta şi o listă în care, pentru unele dintre piese, era precizată localitatea de descoperire, pentru altele numai provincia istorică din care proveneau, şi anume Transilvania. Este interesant de remarcat că pentru câteva dintre piese cu localităţi de descoperire cunoscute din colecţia Orosz, de exemplu topoarele de la Vâlcele (fost Baniabic; vezi Orosz, ArchÉrt 44, 1930, 228-229; A. Vulpe, *Äxte und Beile in Rumänien I*, PBF IX, 2, München, 1970, 27, nr. 1-32), în registrul de inventar apare ca provenienţă doar Transilvania.

8 Roska 1938, 155 sqq.

9 Rusu 1966, 35 sqq.

10 Petrescu-Dîmboviţa 1977, 153. Descoperirea este inclusă în categoria depozitelor nesigure din Transilvania.

11 I. H. Crişan (coord.), *Repertoriul arheologic al judeţului Cluj*, BibMusNap 5, 1992, 39.

12 Soroceanu, Lakó 1995, 192.

13 O listă a depozitelor de celturi pe teritoriul României la Soroceanu, Lakó 1995, 192. O prezentare a problematicii acestor depozite pe un teritoriu mai vast la O. Bratu, *Depuneri de bronzuri între Dunărea Mijlocie şi Nistru în secolele XIII-VII a. Chr.*, Bucureşti, 2009, 60 sqq.

14 Petrescu-Dîmboviţa 1977, 72, pl. 70, 1-2.

15 Tot unui depozit format exclusiv din celturi de tip transilvănean le-ar putea aparţine şi cele două exemplare descoperite la Sighişoara, se pare pe *Dealul Turcului* (*Wietenberg*). Ele sunt publicate, fără precizări mai ample, de N. G. O. Boroffka, *Die Wietenberg-Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*, UPA 19, Bonn, 1994, 76, nr. 398, pl. 130, 4-5, fiind menţionate şi de I. Andriţoiu, *Descoperirile preistorice*, în I. Andriţoiu, A. Rustoiu, *Sighişoara-Wietenberg.*

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

mixte, mai ales în zonele ocupate de purtătorii culturii Noua[16], una dintre combinaţiile preferate de piese în aceste depozite fiind cea a celturilor de tip transilvănean cu secerile cu cârlig. Relativ numeroase sunt celturile de tip transilvănean, în special variantele lor răsăritene, în teritoriile Sabatinovka.

Răspândirea, tipologia, încadrarea cronologică şi funcţia celturilor de tip transilvănean au fost discutate în numeroase studii[17]. În special recenta lucrare a lui V. Dergačev aduce contribuţii importante cu privire la varianta C a celturilor de acest tip, potrivit clasificării lui M. Rusu, publicate în 1966. Fără îndoială, tipologia stabilită de către M. Rusu rămâne ca punct de plecare pentru viitoarele scheme tipologice, în care vor fi nuanţate şi subvariantele ce aparţin variantelor A şi B.

Desigur, în prezent numărul celturilor de tip transilvănean este mult mai mare decât cel cunoscut până la studiul lui M. Rusu. În Anexa 1 prezint, fără pretenţia de a fi exhaustivă, o listă a descoperirilor de celturi de acest fel din Transilvania şi Banat care au ieşit la iveală după acest an, precum şi câteva descoperiri mai vechi, care nu apar în listele lui M. Roska şi M. Rusu.

O parte importantă a acestor descoperiri este reprezentată de piese izolate, de cele mai multe ori fără vreo informaţie cu privire la condiţiile lor de descoperire. Din acest motiv, semnificaţia celor mai multe dintre ele stă sub semnul incertitudinii.

Este interesant de remarcat că trei dintre celturi (Floreşti, Jupa, Pâclişa) au fost găsite în râuri, respectiv în imediata apropiere a acestora (vezi Anexa 1). Ele se adaugă altor piese apărute într-un astfel de mediu[18]. Pentru

---

Descoperirile preistorice şi aşezarea dacică, BiblThracologica 23, Bucureşti, 1997, 33, fig. 21, 3-4 (sursa de informare citată este lucrarea lui Boroffka). Celturile nu sunt însă amintite de K. Horedt în studiul său despre cultura Wietenberg (vezi Dacia N. S. 4, 1960, 107 sqq.) şi nici în monografia asupra primelor săpături de pe *Dealul Turculu* (vezi K. Horedt, C. Seraphin, *Die prähistorische Ansiedlung auf dem Wietenberg bei Sighişoara-Schässburg*, Antiquitas 3, Bonn, 1971). Chiar dacă celturile provin de pe *Dealul Turcului*, ele nu au legătură cu aşezarea eponimă a culturii Wietenberg, fiind mai recente decât aceasta. Celturi de tip transilvănean de la Sighişoara, fără precizarea condiţiilor lor de descoperire, apar şi în listele de descoperiri publicate de Roska (1938, 158, nr. 52; (exemplar în Muzeul oraşului Bucureşti) şi Rusu 1966, 37, nr. 119; (două celturi: piesa enumerată de Roska şi una păstrată la muzeul din Braşov [nr. inv. 544]). De la Deva provin de asemenea două celturi de tip transilvănean, despre care s-ar putea presupune că au aparţinut unui depozit (vezi anexa 1). Chiar admiţând o astfel de provenienţă, nu avem nicio siguranţă, ca de altfel nici la celelalte descoperiri, că depozitul a fost format în exclusivitate din celturi.

16 Am reunit depozitele ce pot fi atribuite populaţiei Noua sub denumirea de tip Ruginoasa-Cara (Kacsó, SCIVA 41, 1990, 246).

17 Rusu 1966 cu literatura mai veche; W. A. V. Brunn, *Mitteldeutsche Hortfunde der jüngeren Bronzezeit*, RGF 29, Berlin, 1968, 36 sq.; M. Novotná, *Die Äxte und Beile in der Slowakei*, PBF IX, 3, München, 1970, 98; A. Mozsolics, *Bronze- und Goldfunde des Karpatenbeckens. Depotfundhorizonte von Forró und Ópályi*, Budapest, 1973, 30 sqq.; E. H. Черных, *Древняя металлообработка на Юго-Западе СССР*, Москва, 1976, 69 sqq.; E.-F. Mayer, *Die Äxte und Beile in Österreich*, PBF IX, 9, München, 1977, 186 sq.; Bader 1978, 86; K. Kibbert, *Die Äxte und Beile im mittleren Westdeutschland II*, PBF IX, 13, München, 1984, 122 sq.; Mozsolics, *Bronzefunde aus Ungarn. Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely*, Budapest, 1985, 34 sq.; B. Wanzek, *Die Gußmodel für Tüllenbeile im südöstlichen Europa*, UPA 2, Bonn, 1989, 96 sq.; J. Řihovský, *Die Äxte, Beile, Meißel und Hämmer in Mähren*, PBF IX, 17, Stuttgart, 1992, 179 sqq.; I. Andriţoiu, *Civilizaţia tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, BiblThracologica 2, Bucureşti, 1992, 77; S. Hansen, *Studien zu den Metalldeponierungen während der älteren Urnenfelderzeit zwischen Rhônetal und Karpatenbecken*, UPA 21, Bonn, 1994, 180; A. Vulpe, V. Căpitanu, *Der Hortfund von Gioseni, Kr. Bacău, in der Moldau*, în Soroceanu 1995, 239; M. Salaš, *Der urnenfelderzeitliche Hortfund von Polešovice und die Frage der Herstellung des Depotfundhorizonts Drslavice in Mähren*, Brno, 1997, 19; J. V. Kobal', *Bronzezeitliche Depotfunde aus Transkarpatien (Ukraine)*, PBF XX, 4, Stuttgart, 2000, 40 sq.; A. Hänsel, Acta Praehistorica et Archaeologica 32, 2000, 118; V. Dergačev, *Die äneolihtischen und bronzezeitlichen Metallfunde aus Moldavien*, PBF XX, 9, Stuttgart, 2002, 143 sqq.; V. I. Klochko, *Weaponry of Societies of the Northern Pontic Culture Circle: 5000-700 BC*, Baltic-Pontic Studies 10, Poznań, 2001, 207 sq.; C. Metzner-Nebelsick, *Der „Thrako-Kimmerische Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien*, Vorgeschichtliche Forschungen 23, Rahden/Westf., 2002, 62 sqq.; E. Kaiser, Z. Ch. Popandopulo, PZ 79, 2004, 16 sqq.; Salaš, *Bronzové depoty střední až pozdní doby bronzové na Moravě a ve Slezsku*, Brno, 2005, 37 sqq.; L. Kruschel´nycka, *Die Bronzegegenstände der Noua-Kultur in der Westukraine*, în J. Kobal' (ed.), *Bronzezeitliche Depotfunde-Problem der Interpretation. Materialien des Festkonferenz für Tivodor Lehoczky zum 175. Geburtstag. Ushhorod, 5.-6. Oktober 2005*, Ужгород, 2006, 162 sq.; H. Ciugudean, S. A. Luca, A. Georgescu, *Depozitul de bronzuri de la Dipşa*, BiblBrukenthal 5, Sibiu, 2006, 36; Л. І. Крушельницька, *Культура Ноа на землях України*, Львів, 2006, 135 sqq.; Kacsó 2007, 60 sqq.; Ciugudean et al. 2008, 17 sq.; B. Rezi, Analele Banatului S.N. 17, Arheologie-Istorie, 2009, 51 sq.; Дергачев 2010; Rezi, Marisia 30, 2010, 52 sq.

18 Vezi pentru România Soroceanu, *Die Fundumstände bronzezeitlicher Deponierungen – Ein Beitrag zur Hortdeutung beiderseits der Karpaten*, în Soroceanu 1995, 30 sqq.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

majoritatea acestor descoperiri se admite o semnificaţie cultică. Pot exista însă şi alte explicaţii, de natură profană, cu privire la prezenţa lor în ape[19].

Concentraţia cea mai mare de celturi de tip transilvănean timpurii se găseşte, aşa cum rezultă şi din lista anexată, în Transilvania sudică şi centrală, cel mai bine reprezentate fiind variantele A şi B. Într-un număr relativ mare se găsesc astfel de piese şi în Moldova şi Ucraina sudică şi sud-vestică[20]; totuşi, cantitatea cea mai mare o constituie aici piesele variantei C[21]. Aceste zone formează aria primară de confecţionare şi de folosinţă a celturilor de tip transilvănean. Ca piese de import, ele apar şi în aria depozitelor de tip Uriu-Ópályi[22], care sunt cronologic paralele cu cele de tip Ruginoasa-Cara.

Există câteva descoperiri databile în etapa timpurie a Bronzului târziu, în care apar împreună celturile variantelor A şi B, iar în depozitul de la Jabeniţa sunt prezente la un loc chiar toate cele trei variante principale, acest fapt reprezentând o dovadă evidentă a contemporaneităţii lor deja în această etapă.

Răspândirea teritorială cea mai vastă o cunosc celturile de tip transilvănean în Bronzul târziu 3 (aproximativ Reinecke Hallstatt A). Confecţionarea lor este preluată acum şi de centre aflate în afara ariei iniţiale de producţie. Prin varianta C, celturile de tip transilvănean rămân în folosinţă şi în primele secole ale mileniului I î. e. n.

Celtul cu plisc de la Jucu de Jos aparţine, potrivit tipologiei pe am am publicat-o în 2007[23], tipului B, varianta B_1, care se datează în Bronz târziu 2-3. Dintr-un punct geografic foarte apropiat, aflat în raza localităţii Jucu de Mijloc, provine şi un depozit de celturi[24], evident mai recent decât descoperirea izolată mai înainte menţionată.

Celtul de la Corneşti aparţine, potrivit informaţiilor furnizate de către E. Orosz, unui depozit descoperit în 1898. După alte surse, depozitul de la Corneşti a fost descoperit în 1887, în punctul *Kertmege*[25]. Astăzi este imposibil de precizat dacă bronzurile de la Corneşti, ajunse în mai multe colecţii publice (muzeele din Sf. Gheorghe, Sibiu, Debrecen, Cluj; Colegiul Unitarian din Cluj etc.) şi particulare, aparţin unei descoperiri unitare sau nu. Piesele publicate de la Corneşti acoperă o perioadă mai lungă de folosinţă (Bronz târziu 3 şi 4), iar celtul acum prezentat are analogii cu precădere în depozitele fazei Bronz târziu 3.

Celturile din împrejurimile Gherlei, de la Sic şi, respectiv, cel apărut între Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare sunt mai recente, ele aparţinând perioadei Hallstatt B. Fiind descoperiri izolate, datarea lor mai exactă în cadrul acestei perioade este problematică.

Anexa 1

Celturi de tip transilvănean (completare pentru Transilvania şi Banat a listei Rusu 1966, 35 sqq.)

Agrij, jud. Sălaj. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Dealul Puii* (1948). Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 11/1973). Lit.: Lakó 1983, 69, nr. 1, pl. 1, 1.

Aiud, jud. Alba. 50 celturi întregi, 41 celturi fragmentare. Depozit, punct *Microraion III* (1971). Muzeul Aiud (nr. inv. 7.855-7.902, 7.912-7.917). Lit.: Rusu, *Bemerkungen zu den grossen Werkstätten- und Giessereifunden aus Siebenbürgen*, în H. Lorenz (ed.), *Studien zur Bronzezeit. Festschrift für Wilhelm Albert v. Brunn*, Mainz/Rhein, 1981, 376, fig. 4.

Alba Iulia, jud. Alba. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Platoul romanilor*. Muzeul Alba Iulia (nr. inv. 4.225). Lit.: Andriţoiu 1992, 119, nr. 1, pl. 71, 1.

Alunişul, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Faţa Secerului*. Muzeul Năsăud (nr. inv. I A 198). Lit.: G. G. Marinescu, *Urnenfelderzeitliche Bronzefunde aus dem Nordosten Siebenbürgens*, în Soroceanu 2005, 265 sq., fig. 1, pl. 1, 1.

---

19 Vezi din literatura mai recentă consideraţiile lui P. Trebsche, Mitteilungen des Museumsvereines Lauriacum-Enns N.F. 40, 2002, 11 sq. prilejuite de descoperirea unui celt în râul Enns.

20 Vezi din literatura veche I. Potemkowski, Światowit 4, 1902, 151, fig. 329 (Szarapánovka), din cea recentă M. Ільків, Археологічні Студії 3, Київ-Чернівці, 2008, 27, fig. 1, 4 (Korovia).

21 Дергачев 2010.

22 Vezi o enumerare a depozitelor de acest tip cu celturi de tip transilvănean la Kacsó 2007, 61.

23 Kacsó 2007, 56 sqq.

24 Kacsó 1994, 6 sq., fig. 2.

25 Vezi literatura la Bader, *Die Schwerter in Rumänien*, PBF 4, 8, Stuttgart, 1991, 119.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Arad, jud. Arad. Cinci celturi varianta C. Depozit II, punct *Hotel Astoria* (1967). Muzeul Arad (nr. inv. 14.504-14.508). Lit.: M. Rusu, E. Dörner, V. Pintea, T. Bader, *Bronzehortfunde aus Transsilvanien (Hallstatt A_2-B_3)*, InvArchRumänien 10, 1977, R68 a, 4-8.

Aşchileu Mare, jud. Cluj. Vezi textul.

„Banat". Celt varianta C. Muzeul Viena (nr. inv. 17.622). Lit.: Kacsó 1994, 14, fig. 4, 3.

Bădeni, jud. Cluj. Celt varianta C. Depozit, punct *Apa sărată* (între 1940 şi 1943). Muzeul Cluj. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 126, pl. 299,12.

Băile Homorod, jud. Harghita. Celt varianta A. Descoperire izolată ? Muzeul Miercurea Ciuc (nr. inv. 3.494). Lit.: Crişan 1994, 243, pl. 8, 16.

Bicaz, jud. Maramureş. Celt fragmentar varianta A. Depozit I, punct *Valea Unghiului* (1977). Muzeul Baia Mare. Lit.: Kacsó, *Mărturii arheologice*, Colecţii muzeale 1, Baia Mare, 2004, pl. 75, 1.

„Bihor". Celt varianta A. Muzeul Viena (nr. inv. 17.971). Lit.: Kacsó, RevBistriţei 8, 1994, 22 sq., pl. 2, 4.

Blandiana, jud. Alba. Celt varianta C. Descoperire izolată ? Muzeul Alba Iulia (nr. inv. P. 4.552). Lit.: Aldea, Ciugudean 1988, 73, pl. 2, 3.

Bogdan Vodă, jud. Maramureş. Şapte celturi variantele A şi B. Depozit, punct *Zneamăn* (1980, 1981). Muzeul Baia Mare (nr. inv. 19.355-19.358, 19.360, 19.362-19.363). Lit.: I. Motzoi-Chicideanu, G. Iuga, *Der Bronzefund von Bogdan Vodă, Kr. Maramureş*, în Soroceanu 1995, 143 sq., pl. 2.

Borşa, jud. Cluj. Două celturi varianta C. Depozit. Colecţie particulară. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 140, pl. 343, 9. 11.

Bozeş, jud. Hunedoara. a. Celt varianta B. Descoperire izolată la est de localitate (1971). Muzeul Deva (nr. nv. 23.400). Lit.: Andriţoiu 1992, 120, nr. 18, pl. 71, 4. b. Celt varianta B. Descoperire izolată ? Lit.: C. I. Popa, M. Râza, Acta Musei Sabesiensis Terra Sebus 1, 2009, 35, fig. 1.

Braşov, jud. Braşov. Celt varianta B. Depozit (?), punct *Dealul Tâmpa*. Colecţia I. Rusu, Livezile. Lit.: Marinescu, Dănilă 1974, 71 sq., pl. 1, 6, pl. 7, 4.

Breaza, jud. Bistriţa-Năsăud. Două (?) celturi. Depozit. Inedit[26].

Brâncoveneşti, jud. Mureş. Celt. Descoperire izolată ? A fost în colecţia D. Teleki. Lit.: Roska 1942, 127 sq., nr. 123[27].

Brusturi, jud. Sălaj. Celt varianta A. Descoperire izolată ? Colecţia Liceului Teoretic (fost de Matematică-Fizică) Jibou. Lit.: Lakó 1983, 72, nr. 14, pl. 2, 6.

Buituri (oraş Hunedoara), jud. Hunedoara. Celt varianta C. Depozit (?), punct *Carieră de nisip* (1959). Muzeul Deva (nr. inv. 13.637). Lit.: Andriţoiu, Sargetia 9, 1972, 29, fig. 1a, fig. 2.

Cacova Ierii, jud. Cluj. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Ruptura* (înainte de 1907). A fost în colecţia I. Téglás. Lit.: Téglás 2005, 41, fig. 33/89.

Căianu Mic, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Poduri*. Lit.: G. Marinescu, Al. Retegan, File de Istorie 3, 1974, 445, pl. 1, 1, pl. 3, 1.

Călacea, jud. Sălaj. Celt varianta A. Depozit, punct *Lab* (1976 ?). Muzeul Zalău (nr. inv. 1.229). Lit.: Lakó 1983, 72, nr. 15b, pl. 2, 8.

Călugăreni, jud. Mureş. Celt varianta B, fragment de celt. Depozit, punct *Arnic* (1973). Muzeul Tg. Mureş (nr. inv. 5.988). Lit.: A. Vulpe, V. Lazăr, Dacia N.S. 32, 1989, 235, fig. 1, 10-11.

Cernat, jud. Covasna. Tipar de celt varianta A. Aşezare (1963). Lit.: Székely 1970, 478, fig. 1, 1.

Cernuc, jud. Sălaj. Celt varianta B ?. Descoperire izolată. Colecţia Liceului Teoretic Jibou. Lit.: Bejinariu 2005, 132, pl. 3, 1.

Cetatea de Baltă, jud. Alba. Celt varianta B, celt varianta C. Depozit, punct *Sub coastă* (1964). Muzeul Târnăveni. Lit.: V. Pepelea, ActaMN 10, 1973, 517, fig. 1, 19-20.

Chitid, jud. Hunedoara. Celt varianta B. Descoperire izolată (1963). Muzeul Deva (nr. inv. 16.045). Lit.: I. Andriţoiu, SCIV 21, 1970, 634, fig. 1, 1, fig. 2, 1-2.

Cizer, jud. Sălaj. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Rodina*. Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 5/1968). Lit.: Lakó 1983, 73, nr. 20b, pl. 2, 10.

---

26 Informaţii amabile F. Gogâltan şi B. Rezi. Depozitul conţine şi seceri.

27 Este descris ca o imitaţie a variantei mai vechi a celtului de tip transilvănean („...*a régebbi erdélyi tipust ferde bordadisszel utánzó tokos füles bronzbalta.*").

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Cozla, jud. Caraş-Severin. Două celturi varianta C. Depozit, punct *Piatra lungă*. Muzeul Reşiţa. Lit.: C. Secărin, Banatica 5, 1979, 107 sq., fig. 1, 1-2, fig. 2, 4-5.

Cristuru Secuiesc, jud. Harghita. Celt varianta A. Descoperire izolată în partea de vest a localităţii (înainte de 1951). Muzeul Cristuru Secuiesc (nr. inv. 218). Lit.: Benkő 1992, 186, pl. 6, 6.

Cugir, jud. Alba. Trei fragmente de celt variantele A şi B. Depozit, punct *Pârâul Bugului* (1973). Muzeul Alba Iulia (nr. inv. P. 6065/18-19. 21a). Lit.: H. Ciugudean, I. A. Aldea, *Der Bronzefund von Cugir, Kr. Alba und seine Beziehungen zu den spätbronzezeitlichen Kulturphänomenen Siebenbürgens*, în Soroceanu 2005, 98, nr. 21-22, 25, fig. 5, 3-5.

Deva, jud. Hunedoara. a. Două celturi varianta C. Depozit ? Lit.: Téglás 2005, 123, nr. 27-28, fig. 18/125/4-18/125/5. b. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Malhegy*. Muzeul Deva. Lit.: Andriţoiu 1992, 122, nr. 40, pl. 71, 7[28].

Firtănuş, jud. Harghita. Celt varianta C. Descoperire izolată, punct *Középláb* (1987). Muzeul Cristuru Secuiesc. Lit.: Benkő 1992, 76, pl. 6, 5.

Fizeş, jud. Caraş-Severin. 12 celturi variantele B şi C. Depozit, punct *Căprioara* (1979). Lit.: O. Bozu, Studii şi Comunicări de Etnografie-Istorie 4, 1982, 138 sqq., pl. 2-6, 1-3, pl. 7, 1-3.

Fizeşu Gherlii, jud. Cluj. Nouă celturi varianta C. Depozitul II, punct *Szajkaszeg*. Colecţia Bibliotecii Batthyáneum Alba Iulia (din fosta colecţie J. Temesváry), Muzeul Budapesta. Lit.: Hampel 1896, pl. 218, 2-10.

Floreşti, oraş Cluj-Napoca, jud. Cluj. Celt. Descoperire izolată pe malul râului *Someş*. Muzeul Cluj. Inedit[29].

Fostul comitat Szolnok-Doboka. Celt varianta A. Descoperire izolată ? A fost în colecţia Floth, în prezent la Muzeul Budapesta (nr. inv. 1. 1907. 63). Lit.: Kacsó 2007, 13, nr. 32, fig. 4, 11.

Gârbou, jud. Sălaj. Celt varianta B. Descoperire izolată, *„în grădina casei nr. 270/A"*. Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 990/1994). Lit.: Bejinariu 2005, 133, pl. 4, 1.

Ghirbom, jud. Alba. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Hamboc-Ciorcobară*. Muzeul Alba Iulia (nr. inv. P. 6357). Lit.: Aldea, Ciugudean 1988, 72, pl. 1, 4.

Guşteriţa, jud. Sibiu. Celt varianta A. Descoperire izolată ? Muzeul Sibiu (nr. inv. A 3.698/7.890). Lit.: Ciugudean et al. 2008, 14 sq., pl. 3, 2[30].

Halmăşd, jud. Sălaj. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Prinsoare*. Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 1.523/1982). Lit.: Lakó 1983, 77, nr. 36, pl. 6, 1.

Hida, jud. Sălaj. Celt varianta C. Depozit (1903). Muzeul Cluj. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 142 sq., pl. 348, 17.

Hunedoara, jud. Hunedoara. Două sau trei celturi varianta C. Depozit II. Muzeul Cluj, Muzeul Deva[31]. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 143, pl. 350, 7-8. 10[32].

Iablaniţa, jud. Caraş-Severin. Celt varianta B. Depozit II, punct *Cheia Globului* (1890). Muzeul Vršec (nr. inv. 804). Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 98, pl. 161, 17.

Ibăneşti, jud. Mureş. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Pe deal* (1969). Lit.: V. Lazăr, E. Mera, Marisia 9, 1979, 639 sq., pl. 117, 3, pl. 118, 3.

Ighiu, jud. Alba. Celt varianta B. Descoperire izolată. Muzeul Alba Iulia (nr. inv. 4.228). Lit.: Andriţoiu 1992, 123, nr. 57, pl. 71, 2.

Jabeniţa, jud. Mureş. Trei celturi variantele A, B şi C. Depozit, punct *În lunci* (1980). Muzeul Tg. Mureş (nr. inv. 7.227-7.229). Lit.: V. Lazăr, RevBistriţei 10-11, 1996-1997 (1997), 9 sq., pl. 1, 4-6, pl. 2, 4-6.

---

28 Roska 1938, 155, nr. 12 şi Rusu 1966, 20, nr. 52 menţionează ca provenit din această localitate celtul de tip transilvănean din depozitul din punctul *Szárhegy*.

29 Informaţie amabilă M. Rotea.

30 Rusu 1966, 20, nr. 70 menţionează, aşa cum arată indicaţia sa bibliografică, celturile de tip transilvănean din depozitul Guşteriţa II. Piesei recent publicate nu i se cunosc condiţiile de descoperire, pare însă foarte puţin probabil ca ea să aparţină descoperirii desemnate drept depozitul Guşteriţa I. Nu există argumente pentru includerea ei printre bronzurile depozitului Guşteriţa II, totuşi această posibilitate nu poate fi exclusă, aşa cum cred, ca una dintre alternativele de atribuire, şi autorii care au pus recent celtul în circulaţia ştiinţifică.

31 Celtul păstrat aici este atribuit doar cu probabilitate depozitului.

32 Roska 1938, 156, nr. 23, fig. 4 şi Rusu 1966, 20, nr. 74 menţionează ca provenite din fostul comitat Hunedoara şi alte celturi de tip transilvănean.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Jacodu, jud. Mureş. Celt varianta B. Descoperire izolată ? Muzeul Cristuru Secuiesc (nr. inv. 209). Lit.: Crişan 1994, 243, pl. 6, 12.

Jupa, jud. Caraş-Severin. Celt varianta B. Descoperit în prundişul adus din albia Timişului (1993). Muzeul Caransebeş. Lit.: A. Szentmiklosi, Analele Banatului 5, 1997, 22, fig. 3.

Lăpuş, jud. Maramureş. a. Celt varianta A. Depozit I, punct *Secătura Savului* (1932, 1961). Muzeul Baia Mare (nr. inv. 194). Lit.: Kacsó, Marmatia 5-6, 1979-1981, 116, pl. 1, 3. b. Celt fragmentar varianta A. Descoperire izolată, punct *Poienile Danciului* (1995). Muzeul Baia Mare (nr. inv. 27.914). Lit.: Kacsó, Crisia 24, 1994, 15, pl. 5, 4.

Liubcova, jud. Caraş-Severin. Celt varianta C. „Depozit" într-o necropolă Gârla Mare, punct *Ţiglărie* (1981). Muzeul Reşiţa. Lit.: Secărin, Banatica 8, 1985, 91 sq., pl. 4, 1.

„Maramureş". a. Celt varianta A. A fost în colecţia Liceului reformat din Sighetu Marmaţiei. Lit.: J. Hampel 1886, pl. 12, 7. b. Partea inferioară a unui celt. A fost în colecţia T. Lehoczky în 1874, acum în Muzeul Cernăuţi, transferat de la Muzeul Užgorod (nr. Inv. B_3-42/1). Lit.: J. Kobal', *Bronzezeitliche Metallfunde aus der Sammlung des Transkarpatischen Heimatkundemuseum (Užgorod, Ukraine)*, în Soroceanu 2005, 248, fig. 3, 16.

Mereşti, jud. Harghita. Trei celturi varianta A. Depozit, punct *Peştera Orbán Balázs (Peştera Mare)*. Lit.: J. Emödi, Acta (Siculica) 2003/1, 77, fig. 3/I 1-3.

Meseşenii de Sus, jud. Sălaj. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Osoiu Măcăului*. Muzeul Zalău (nr. inv. 1.521/1982). Lit.: Lakó 1983, 80, nr. 50d, pl. 8, 2.**Miercurea Ciuc**, jud. Harghita. Patru celturi varianta A. Depozit, punct *Suta*. Muzeul Miercurea Ciuc (nr. Inv. 279, 2.174, 280-281). Lit.: Székely 1970, 473 sqq., fig. 1, 2-5, fig. 3.

Moigrad, jud. Sălaj. Celt varianta C. Descoperire izolată ? (înainte de 1958). Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 302/1958). Lit.: Bejinariu 2008, 65, pl. 11, 3.

Moldoveneşti, jud. Cluj. Celt varianta A. Descoperire izolată (1900). A fost în colecţia I. Téglás. Lit.: Téglás 2005, 413, fig. 25/146.

Nadiş, jud. Sălaj. Trei celturi. Depozit. A fost în colecţia L. Szikszay din Zalău. Lit.: Roska 1942, 273, nr. 218[33].

Noul Săsesc, jud. Sibiu. Două celturi varianta B, două celturi varianta C. Depozit, punct *Pădurea bisericii* (1856). Muzeul Sighişoara. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 132, pl. 313, 2-4. 13.

Oarţa de Sus, jud. Maramureş. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Măgura* (1971). Muzeul Baia Mare (nr. inv. 720). Lit.: Kacsó, Apulum 15, 1977, 146, fig. 8, 1.

Ormeniş, jud. Mureş. Celt varianta C. Descoperire izolată ? (1891). Lit.: Téglás 2005, 326, fig. 12/42.

Păltiniş, jud. Caraş-Severin. Tipar de celt varianta C. Descoperire izolată, punct *Topliţa*. Muzeul Caransebeş (nr. inv. 12.656). Lit.: P. Rogozea, Banatica 7, 1983, 141, pl. 1, b.

Pâclişa, jud. Alba. Celt varianta A. În albia Mureşului. Muzeul Alba Iulia (nr. inv. P. 6226). Lit.: Aldea, Ciugudean 1988, 73, pl. 2, 2.

Pecica, jud. Arad. a. Celt varianta A. Depozit III, punct *Între vii* (1966). Muzeul Arad. Lit.: E. Dörner, Materiale 9, 1970, 460, fig. 14, 4. b. Două celturi varianta B. Depozit IV (1969). Muzeul Arad. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 102, pl. 176, 29-30.

Perişor, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta B. Depozit, punct *După dâlme* (1976). Muzeul Bistriţa. Lit.: T. Soroceanu, A. Retegan, Dacia N.S. 25, 1981, 208, fig. 28, 12.

Pescari, jud. Caraş-Severin. Două celturi varianta C. Depozit, punct *Cariera de piatră* (1972). Muzeul Reşiţa. Lit.: Secărin, Banatica 4, 1977, 111 sq., pl. 1, 1. 3, pl. 2, 1. 3.

Ragla, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta C. Descoperire izolată. Colecţia I. Rusu, Livezile. Lit.: Marinescu, Dănilă 1974, 67, pl. 3, 4, pl. 7, 3.

Rapoltu Mare, jud. Hunedoara.Celt varianta A, celt varianta B, fragment de celt. Depozit, punct *Valea Faurului* (1960). Muzeul Deva (nr. inv. 15.729-15.730, 15.732). Lit.: B. Basa, Sargetia 5, 1968, 32 sq., fig. 1-3.

Reghin, jud. Mureş. Celt. Descoperire izolată (?), punct *Kirschberg*. A fost în colecţia Gimnaziului evanghelic din Sighişoara. Lit.: Roska 1942, 260, nr. 85.

Satu Mare, jud. Harghita. Celt varianta A. Descoperire izolată ? Muzeul Odorheiu Secuiesc (nr. inv. II. 7487). Lit.: Crişan 1994, 242 sq., pl. 6, 16.

33 Despre descoperirile de bronzuri de la Nadiş şi despre colecţia de bronzuri L. Szikszay vezi mai recent Bejinariu 2008.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Săcueni, jud. Bihor. a. Celt. Descoperire izolată. Lit.: Bader 1978, 128, nr. 79. b. Celt varianta C. Descoperire izolată în împrejurimile localităţii. Colecţia dr. M. Penkert. Lit.: Emödi 2003, 115, pl. 2, 2[34].

„Sălaj". a. Celt varianta B. Depozit (înainte de 1938). Muzeul Naţional de Antichităţi Bucureşti. Lit.: H. Dumitrescu, Dacia 7-8, 1937-1940 (1941), 134, fig. 1, 4. b. Celt varianta A. A fost în colecţia Wesselényi-Teleki, acum la Muzeul Zalău (nr. inv. C.C. 79/1958). Lit.: Bejinariu 2008, 56, pl. 15, 2. c. Celt varianta C. Descoperire izolată ? Colecţia Liceului Teoretic Jibou. Lit.: Bejinariu 2005, 132 sq., pl. 4, 4.

Săsarm, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Zăvoaie* (1975). Lit.: Marinescu, Studii şi Comunicări de Istorie, Caransebeş, 1979, 128, nr. 10, pl. 2, 4.

Sălciua de Jos, jud. Alba. Celt varianta A. Descoperire izolată, punct *Peştera Huda lui Papară*. Lit.: H. Ciugudean, D. Anghel, Apulum 44, 2007, 59 sq., fig. 3.

Sâmbriaş, jud. Mureş. Celt, varianta C. Depozit (1969). Lit.: A. Zrinyi, Marisia 9, 1979, 642, pl. 119, 3.

Sângiorgiu de Pădure, jud. Mureş. Patru celturi varianta C. Depozit I, punct *Cseholdal* (1904, 1928). Muzeul Cluj. Lit.: Roska 1942, 75, nr. 23, fig. 90, 2. 5. 7. 13[35].

Sântimreu, jud. Bihor. Cinci celturi varianta C. Depozit (1919). Lit.: Emödi, Crisia 1978, 525 sq., pl. 1, 1-5.

Stânceşti Ohaba, jud. Hunedoara. Celt. Descoperire izolată (1973). Muzeul Deva (nr. inv. 23.472). Lit.: Andriţoiu, Sargetia 14, 1979, 27, nr. 33.

Stupini, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta A. Depozit, punct *„fostul sediu C.A.P."* (1966). Muzeul Bistriţa (nr. inv. 4.102). Lit.: Dănilă, SCIVA 26, 1975, 226, fig. 1, 1.

Şăulia de Câmpie, jud. Mureş. Celt varianta C. Depozit ? (1994). Lit.: Crişan 2002, 227, fig. 1, 3.

Şieu, jud. Maramureş. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Podul Cârstii* (1971). Muzeul Baia Mare (nr. inv. 724). Lit.: Kacsó, Marmatia 3, 1977, 32, fig. 5, 16.

Şieu-Odorhei, jud. Bistriţa-Năsăud. Celt varianta B. Descoperire izolată, punct *Între păraie*. Muzeul Şieu-Odorhei. Lit.: Marinescu, Dănilă 1974, 67, pl. 2, 5, pl. 7, 2.

Şimoneşti, jud. Harghita. Celt varianta C. Descoperire izolată, punct *Vászoly* (1954). Muzeul Cristuru Secuiesc (nr. inv. 420). Lit.: Benkő 1992, 145, pl. 6, 7.

Şoimuşu Mic, jud. Harghita. Celt varianta C. Descoperire izolată ? Muzeul Cristuru Secuiesc (nr. inv. 552). Lit.: Benkő 1992, 98 sq., pl. 6, 3.

Şuncuiuş, jud. Bihor. Celt varianta C. Descoperire izolată, punct *Dealul Mitoc*. Lit.: Emödi 2003, 116, pl. 2, 5.

Târgu Mureş, jud. Mureş. A. Celt varianta C. Depozit (înainte de 1890). Muzeul Budapesta. Lit.: Holste 1951, 15, pl. 29, 3. b. Celt. Descoperire izolată ? Lit.: Lazăr, *Repertoriul arheologic al judeţului Mureş*, Târgu Mureş, 1995, 256.

Turda, jud. Cluj. Celt varianta C. Descoperire izolată, *pe teritoriul castrului roman, în via lui Misi Nagy* (1903). Lit.: Téglás 2005, 616, fig. 29/96.

Ţelna, jud. Alba. Două celturi varianta C. Depozit. Muzeul Budapesta. Lit.: Holste 1951, 18, pl. 34, 5. 8.

Valea Rece, jud. Mureş. Celt fragmentar varianta B. Depozit, punct *La vii* (1960). Muzeul Târgu Mureş. Lit.: Petrescu-Dîmboviţa 1977, 82, pl. 114, 16 („Band").

Zau de Câmpie, jud. Mureş. Celt varianta A. Depozit ? Lit.: Crişan 2002, 227, fig. 1, 1.

Zăgujeni, jud. Caraş-Severin, Celt. Depozit II. Muzeul Caransebeş. Lit: A. Szentmiklosi, Fl . Draşovean, *Arta prelucrării bronzului în Banat*, Timişoara 2004, 129, nr. 84.

Zăuan, jud. Sălaj. Celt varianta B. Depozit (?) descoperit în vatra satului. Colecţia Liceului din Şimleu Silvaniei. Lit.: Lakó 1983, 92, nr. 91d, pl. 16, 5.

---

34 Este posibil ca cele două informaţii bibliografice să se refere la una şi aceeaşi piesă. Un celt de tip transilvănean din această localitate, aflat la Muzeul Budapesta, este menţionat şi de Rusu 1966, nr. 114.

35 Din această localitate mai provine, ca descoperire izolată, un celt de tip transilvănean (Székely, Materiale 7, 183, fig. 10, 8), menţionat şi de Rusu 1966, nr. 121.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Das Bronzedepot von Aşchileu Mare (Bez. Cluj)
(Zusammenfassung)

Es werden sieben Tüllenbeile vorgelegt, die sich früher in der Sammlung Endre Orosz befanden und z.Z., zusammen mit anderen Fundstücken dieser Sammlung, im Ungarischen Nationalmuseum aus Budapest aufbewahrt werden.

Die beiden Tüllenbeile vom siebenbürgischen Typ (Abb. 1, 1-2; 2, 1-2), die die ältere Variante solcher Beile vertreten, stammen aus Aşchileu Mare und gehören, sehr wahrscheinlich einem Depot an.

Die Depots, die ausschließlich Tüllenbeile enthalten, sind beidseits der Karpaten zumal den ersten Jahrhunderten des 1. Jahrtausends v. Chr. charakteristisch. Ihre Anzahl in der Stufe Spätbronzezeit 2 (ungefähr Reinecke Bronze D) ist gar nicht beachtlich, nur 4,6 % aus der Gesamtanzahl der Depotfunde dieser Periode, laut der Statistik von T. Soroceanu und E. Lakó.

Die Depots von Aşchileu Mare und Uroi sind die einzigen siebenbürgischen Funde, die angeblich nur aus Tüllenbeile vom siebenbürgischen Typ bestehen. Evtl. solche Funde kamen auch in Sighişoara (Schässburg) und Deva vor. Die Tüllenbeile vom siebenbürgischen Typ sind aber sehr gut in den gemischten Depots der Noua und Sabatinovka Bevölkerungsgruppen vertreten, nicht selten zusammen mit den Hakensicheln.

Die Verbreitung, die Typologie, die chronologische Einordnung und die Funktion der Tülenbeile vom siebenbürgischen Typ wurden mehrmals erörtert.

Im Anhang lege ich eine Liste der Tüllenbeile vom siebenbürgischen Typ vor, die die Fundliste von Rusu 1966 für Siebenbürgen und das Banat ergänzt. Die größte Konzentration der älteren Tüllenbeile vom siebenbürgischen Typ, besonders die Varianten A und B nach Rusu, befinden sich, wie sich auch aus dieser Liste ergibt, im Süden und in der Mitte Siebenbürgens. Relativ zahlreich sind solche Tüllenbeile ebenfalls in Moldavien und in südlichen Ukraine. In diesen Territorien kamen die Mehrzahl der Depotfunde vom Typ Ruginoasa-Cara vor.

Das Tüllenbeil von Jucu de Jos (Abb. 1, 3; 2, 7) gehört dem Typ B, Variante B_1 der Tüllenbeile mit halbmondförmigem Rand an, laut der von mir 2007 publizierten Typologie. Dieser Typ ordnet sich chronologisch in die Stufen Spätbronzezeit 2 und 3 ein.

Das Tüllenbeil von Corneşti (Abb. 1, 4; 2, 3) wurde, laut der Information von Endre Orosz, 1898 zusammen mit anderen Bronzestücken in der Flur *Várfalvi alsó-láb* entdeckt. Nach anderen Angaben kam das Depot von Corneşti 1887, în der Flur *Kertmege* ans Licht. Heute ist schon unmöglich zu präzisieren, ob die Bronzestücke von Corneşti, die in verschiedene öfentliche oder private Sammlungen gelangten, einem einheitlichen Fund zuzuschreiben sind. Die von Corneşti publizierten Bronzeartefakte datieren sich in eine längere Zeitspanne (die Stufen Spätbronzezeit 3 und 4). Die meisten Analogien des Tüllenbeiles aus der Orosz-Sammlung gliedern sich in die Stufe Spätbronzezeit 3 ein.

Die Tüllenbeile von Gherla-*Umgebung* (Abb. 1, 5; 2, 4), Sic (Abb. 1, 6; 2, 5), bzw jenes entdeckt zwischen Aşchileu Mic und Aşchileu Mare (Abb. 1, 7; 2, 6) sind jünger und datieren sich in die Stufe Hallstatt B. Da sie Einzelfunde sind, ist ihre genauere Datierung problematisch.

Prescurtări bibliografice

Aldea, Ciugudean 1988	I. Al. Aldea, H. Ciugudean, *Obiecte de cupru şi bronz recent descoperite în jud. Alba*, Apulum 25, 1988, 71-82.
Andriţoiu 1992	I. Andriţoiu, *Civilizaţia tracilor din sud-vestul Transilvaniei în epoca bronzului*, BiblThrac II, Bucureşti, 1992.
Bader 1978	T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică şi tracică*, Bucureşti, 1978.
Bejinariu 2005	I. Bejinariu, *Piese preistorice de bronz de pe valea Someşului (sectorul judeţului Sălaj)*, Marmatia 8/1, 2005, 131-141.
Bejinariu 2008	I. Bejinariu, *Bronzuri preistorice din Sălaj (colecţiile Szikszai, Wesselényi-Teleki, Aszodi şi descoperiri izolate în colecţia Muzeului din Zalău)*, Cluj-Napoca, 2008.
Benkő 1992	E, Benkő, *A középkori Keresztúr-szék régészeti topográfiája*, Varia Archaeologica Hungarica V, Budapest, 1992.
Ciugudean et al. 2008	H. Ciugudean, S. A. Luca, A. Georgescu, *Depozite de bronzuri preistorice din colecţia Brukenthal, I*, BiblBrukenthal 31, Sibiu, 2008.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

Crişan 1994 — V. Crişan, *Obiecte de cupru şi bronz aflate în colecţiile muzeelor din judeţul Harghita*, ActaMN 26-30, I/1, 1989-1993 (1994), 239-250.

Crişan 2002 — V. Crişan, *Piese de bronz inedite din Câmpia Transilvaniei*, Angustia 7, 2002, 227-232.

Emödi 2003 — J. Emödi, *Descoperiri de la sfârşitul epocii bronzului din Bihor*, în *In memoriam Nicolae Chidioşan*, Oradea, 2003, 115-127.

Hampel 1886, 1892, 1896 — J. Hampel, *A bronzkor emlékei Magyarhonban, I-III*, Budapest, 1886,1892, 1896.

Holste 1951 — F. Holste, *Hortfunde Südosteuropas*, Marburg/Lahn, 1951.

Kacsó 1994 — C. Kacsó, *Frühhallstattzeitliche Bronzefunde in Transsilvanien*, EphNapocensis 4, 1994, 5-15.

Kacsó 2007 — C. Kacsó, *Descoperiri de bronzuri din nordul Transilvaniei (I). Colecţia Ferenc Floth*, SCM 2, Baia Mare, 2007.

Lakó 1983 — E. Lakó, *Repertoriul topografic al epocii bronzului şi al Hallstattului timpuriu în judeţul Sălaj*, ActaMP 7, 1983, 69-100.

Marinescu, Dănilă 1974 — G. Marinescu, Şt. Dănilă, *Obiecte de bronz descoperite pe teritoriul judeţului Bistriţa-Năsăud*, File de Istorie 3, 1974, 65-88.

Orosz 1906 — E. Orosz, *Erdélyi bronzleletekről*, ArchÉrt 26, 1906, 368-375.

Roska 1938 — M. Roska, *Über die Herkunft der sog. Hakensicheln*, ESA 12, 1938, 153-166.

Roska 1942 — M. Roska, *Erdély régészeti repertóriuma. I. Őskor*, Kolozsvár, 1942.

Rusu 1966 — M. Rusu, *Depozitul de bronzuri de la Balşa*, Sargetia 4, 1966, 17-40.

Soroceanu 1995 — T. Soroceanu (ed.), *Bronzefunde aus Rumänien*, PAS 10, Berlin, 1995.

Soroceanu 2005 — T. Soroceanu (ed.), *Bronzefunde aus Rumänien, II. Beiträge zur Veröffentlichung und Deutung bronze- und älterhallstattzeitlicher Metallfunde in europäischem Zusammenhang*, BiblMuzBistriţa Seria Historica 11, Bistriţa, Cluj-Napoca, 2005.

Soroceanu, Lakó 1995 — T. Soroceanu, É. Lakó, *Der zweite Depotfund von Dragu, Kr. Sălaj. Zu den Tüllenbeildepotfunde in Rumänien*, în Soroceanu 1995, 187-195.

Székely 1970 — Z. Székely, *Depozitul de obiecte de bronz de la Miercurea-Ciuc*, SCIV 21, 1970, 473-479.

Téglás 2005 — *Téglás István jegyzetei. Régészeti feljegyzések I/1-2* (red. I. Bajusz), Kolozsvár, 2005.

Дергачев 2010 — В. А. Дергачев, Топоры-кельты поздней бронзы Карпато-Подунавья. Выпуск *1* Одноушковые кельты с арковидными фасками, Chişinău, 2010

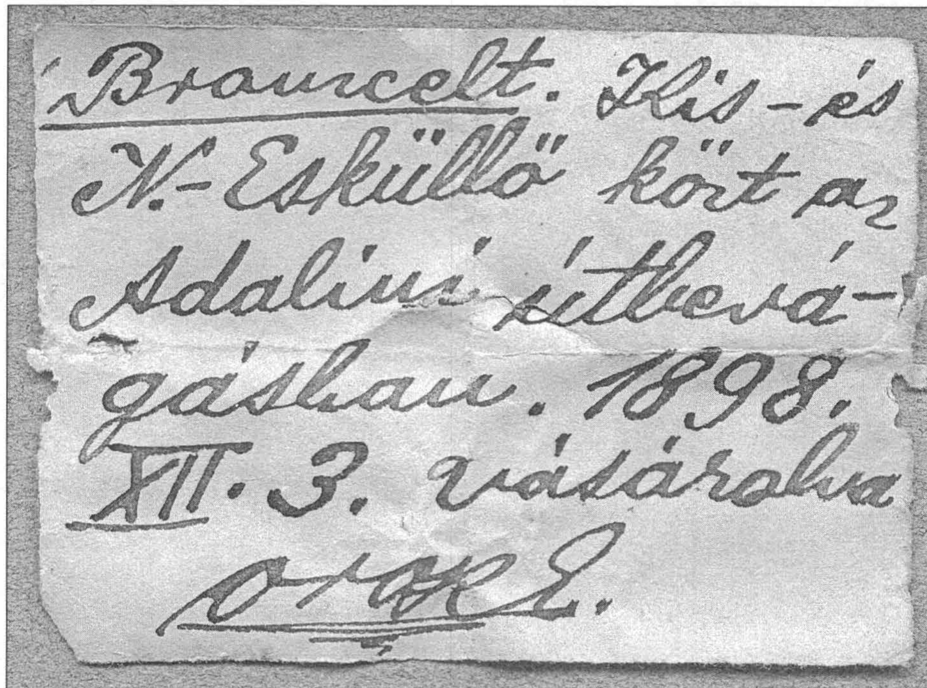

Fig. 3. Bucată de hârtie din gaura de înmânuşare a celtului găsit între Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare cu înscrisul lui Endre Orosz (foto Muzeul Naţional Ungar – Budapesta).

Abb. 3. Papier in der Tülle des zwischen Aşchileu Mic und Aşchileu Mare entdeckten Tüllenbeiles mit der Handschrift von Endre Orosz (Foto Ungarisches National Museum – Budapest).

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

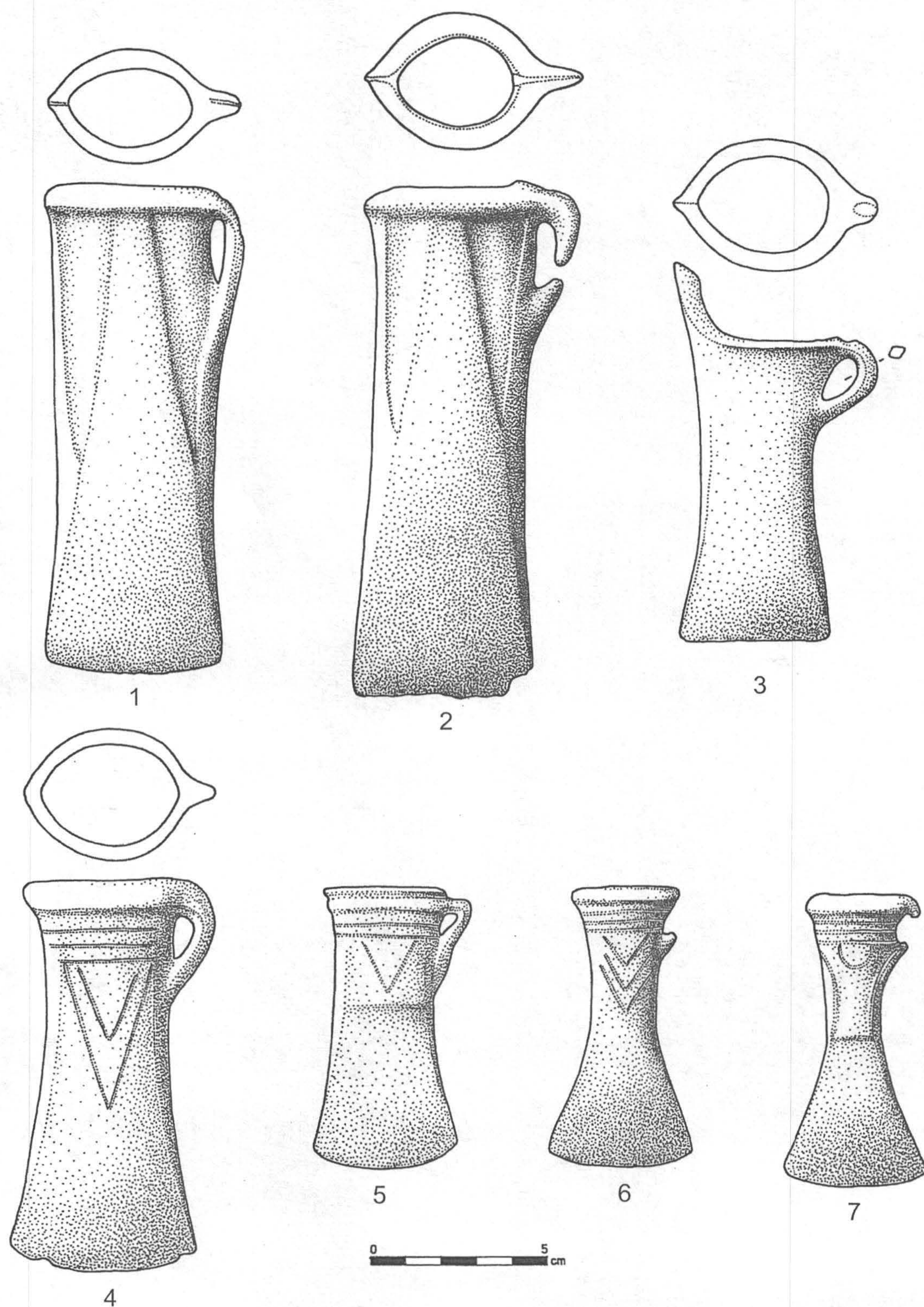

Fig. 1. Celturi din colecţia Endre Orosz. 1-2. Aşchileu Mare. 3. Jucu de Jos. 4. Corneşti. 5. Gherla-*împrejurimi*. 6. Sic. 7. Între Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare.

Abb. 1. Tüllenbeile aus der Sammlung Endre Orosz. 1-2. Aşchileu Mare. 3. Jucu de Jos. 4. Corneşti. 5. Gherla-*Umgebung*. 6. Sic. 7. Zwischen Aşchileu Mic und Aşchileu Mare.

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro

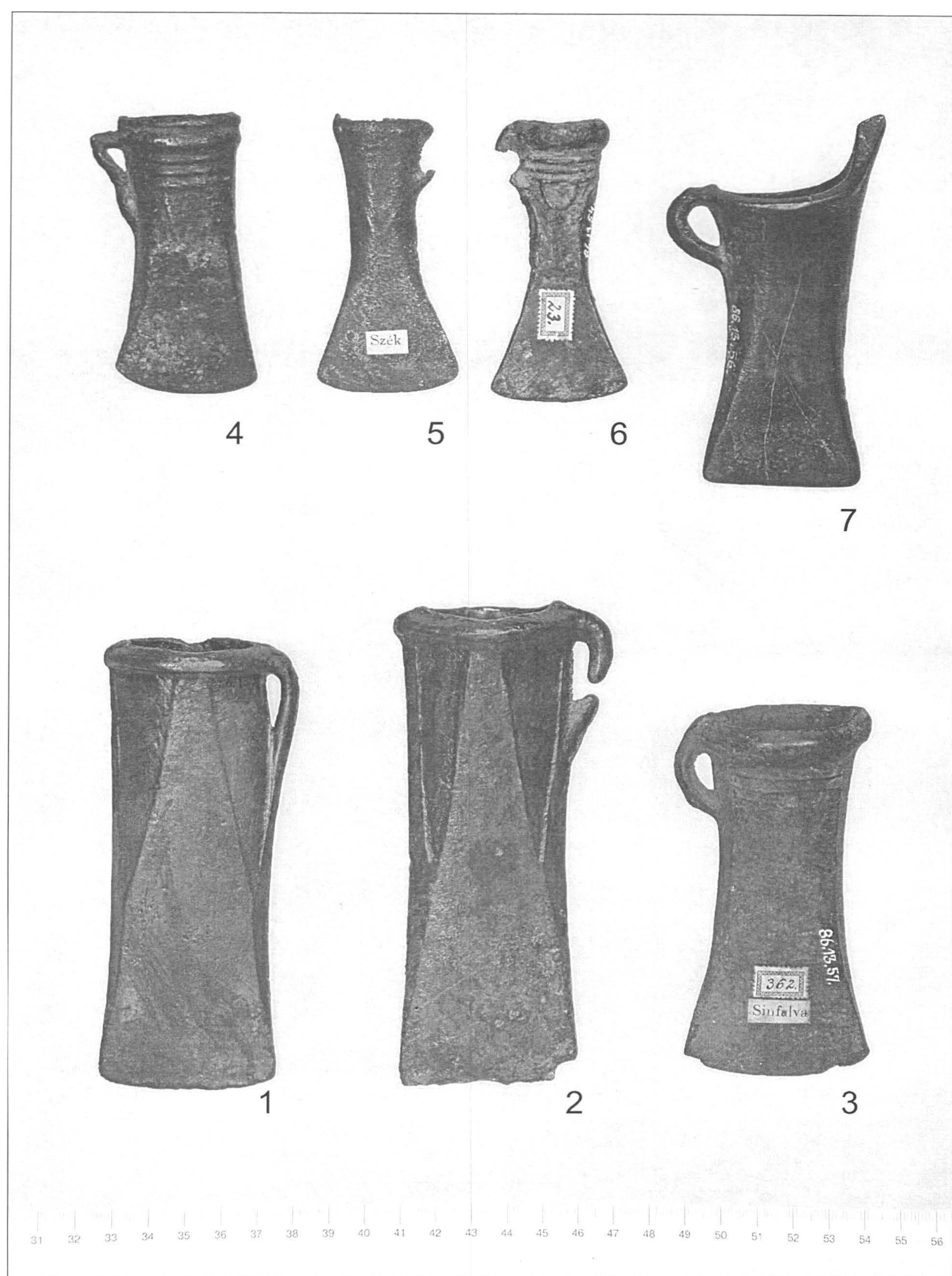

Fig. 2. Celturi din colecţia Endre Orosz. 1-2. Aşchileu Mare. 3. Corneşti. 4. Gherla-*împrejurimi*. 5. Sic. 6. Între Aşchileu Mic şi Aşchileu Mare. 7. Jucu de Jos (foto Muzeul Naţional Ungar – Budapesta).

Abb. 2. Tüllenbeile aus der Sammlung Endre Orosz. 1-2. Aşchileu Mare. 3. Corneşti. 4. Gherla-*Umgebung*. 5. Sic. 6. Zwischen Aşchileu Mic und Aşchileu Mare. 7. Jucu de Jos (Foto Ungarisches National Museum – Budapest).

http://cimec.ro / http://complexulmuzealbn.ro